

צביקה שטרנפלד הפינה הצרפתית

פול אלואר

אני החיה

אני אומר לך את זה צועק לך את זה שר לך
צחוק קצר מתחת לשלג הממית
צחוק עם שחר ושמתת הקיום
הפרות הם ראי לפרחים.

יש לי אלה חברים מתחת לשלג הממית
יש לי אלה אהבות שלבן הפועם מנפח
קנין שעובד אדמה למלך
טוב יותר עם חגיגת השחר

אלף שמשות אלף פרוות
אלף לטופים מתחת לקר
עדיפה על המות מחיקה
הזמן שהשקעתי בחיים

כל הרחש של דם מתמרד.

פול אלואר; Paul Eluard (1895-1952)

דראיסט ובהמשך סוריאליסט. אלואר ייחס חשיבות רבה לשפה כעומדת בפני עצמה ולא רק כאמצעי. היה חבר פעיל במפלגה הקומוניסטית עד מותו. אשתו הראשונה ואם בתו היתה גאלה, לימים בת זוגו והמוזה של סלברור דאלי.

הוענקה להם אלא לשם זיכוי הרבים ולא להתגאות בה, ובדרך כלל הסופרים מתייחסים ביצירותיהם, בצורה זו או אחרת, למתנה המיוחדת הזו שהופקדה בידיהם.

גם אצל דליה קנוהל מצאתי התייחסות כזו. הנה היא כותבת כך: "האמת היא שלא הייתי צריכה ללמוד משפטים. הלכתי לשם כי רציתי להיות לוחמת, וגיליתי לאחר כמה שנים שזה לא בשבילי. אני הייתי צריכה להיות סופרת או משוררת. אבל, כמו כל דבר אחר בחיי, אני נזכרת מאוחר".

שאיפה לשנות מובעת ביצירתה של קנוהל גם בעוד מישורים, למשל בדבריה של אמה של פלורה מצב השירה: "חייכתי ובירכתי אותו על הספר, אבל בלבי חשבת... מי יקנה ספר כזה, וכמה אנשים מתעניינים בשירה כזאת? הרי אף אחד כבר לא רוצה לשמוע שירים כבדים על החיים" (עמוד 25). ובאמת, נראה כי חל שינוי מהותי בהתייחסותה של האנושות למעמדה של השירה ולמעמד חיי הרוח הגלומים בה; כיום משוררים וסופרים משלמים מכסים כדי להוציא לאור את ספריהם, ואין רוכש אלא מתי מספר.

במקום אחר כותבת קנוהל על שיטת הקבלה לעבודה במוסדות מסוימים - משהו לא טוב קורה כאשר מערימים קשיים על אלה "שהם לא משלנו" (עמוד 163), כלומר שאינם ברענו הפוליטית או הדתית. כאן כמובן הנפוטיזם איננו אישי אלא כלל מערכתי, ואנו מודעים היטב לעובדה כי בעת קבלה לעבודה במוסדות מסוימים קריטריונים לא רלוונטיים מקבלים חשיבות יותר מן הקריטריונים המקצועיים. וכן במקום אחר כאשר מדובר שעל אדם "להיטיב לפחות פעם אחת עם יהודי", קנוהל שואלת בצדק, "ומה עם לא יהודי?" (עמוד 165).

במובן הזה יש בספר הזה, מעבר לסיפור או לסיפורים שמשלבים, ומעבר לתובנות מעוררות מחשבה, גם כמיהה לשינוי המצב הקיים, והוא משופע בדמויות שלא ויתרו ולא נכנעו לנסיבות חיצוניות אלא התמידו במסע הנפש שלהם למימוש עצמם לטובת עצמם ולטובת הכלל.

ציפור בעיר קדושה הוא סיפור מסעה של פלורה, אישה ירושלמית אשר בעקבות מציאת סודות זהותו והיעלמותו של אביה במהפכת 1979 בטהרן, בעזרת גילויים במוזיאון באמסטרדם של שני כתבים המספרים את סיפור משפחתו של המשורר הפרסי-יהודי הנערץ על אביה, סרמד קשאני, היא מצליחה למצוא פתח לגאולת נפשה שלה.

המסע הנפשי של פלורה נועד "לשמור על כל החלקים הישנים של מי שהייתי" (עמוד 159); היא דבקה במשמעות האמירה ש"אנחנו נולדנו עם כנפיים ועלינו לגלות אותן במשך חיינו כך נוכל לעוף חזרה אל ביתנו" (עמ' 177). והמסע הזה של ציפור המצויה בהווה קדושה מדבר אל לבנו ולוקח אותנו "רחוק לאותו מקום לא ברור" אשר אולי רק שם אנו יכולים באמת להבין את מצבנו הקיומי ואת משמעותו (עמ' 317).

קנוהל מצליחה להעביר בעדינות את הזדהותה עם מצוקתן של הדמויות. ככש את לבי האופן שבו בשורות בודדות היא מעבירה משהו ממהות ההווה הנשית - קבלת הדין, כניעות מסוימת, אבל לא מתוך חולשה אלא מתוך עוצמה, כי מטרת הוויתור היא למען המשך הקיום. כך למשל מתבטאת אמה של פלורה כשהיא מגלה שבעלה הלך שבי אחר משוררת נועזת: "כל זה לא סיפרתי לפלורה. היא היתה ילדה וזוכרת את אביה כמלאך ללא תשוקות, כמו כל ילדה היא בטוחה שכל תשוקותיו אליה..."

לסיום אומר כי על פי רוב הסופרים היוצרים מבינים כי ניתנה להם מתנה מבורא עולם; היכולת לתאר במילים תובנות נפשיות ולהנחיל אותן לטובת הכלל איננה דבר של מה בכך; שפינוזה, המתקשר כאמור לעלילה ולהתהוותה, אומר ש"המילה מעניקה למחשבה את קיומה העילאי והאציל ביותר". והיוצרים אינם רוצים להפוך מתת יכולת זו חלילה לגאווה - יכולת זו לא